

УРОК: 27-28

ДАТА: 24.01.23

ГРУПА: 32

Тема: Звертання. Вставні конструкції. Однорідні члене речення.

Мета: повторити основні відомості про звертання, вставні слова й вставні конструкції, однорідні члени речення, розділові знаки під час їх виділення; розвивати вміння правильно й комунікативно доцільно висловлювати власні думки за допомогою звертань, вставних слів і вставних конструкцій; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу виховувати у студентів повагу до літературної мови й культурних надбань рідного народу.

Обладнання: підручник, зошити, вправи, додатковий матеріал.

Тип заняття: урок розширення й поглиблення знань та розвитку практичних умінь.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми й мети заняття

III. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок студентів

- *Бесіда*

- Що називається звертанням?
- Які особливості інтонації при звертанні?
- Як виділяються звертання в реченні та в усному мовленні?
- Які слова називаються вставними?
- Яка роль вставних слів у мовленні?
- Згадайте однорідні члени речення.

IV. Виклад основного матеріалу. Лекція викладача.

Звертання – слово (або сполучення слів), що називає особу чи предмет, до яких спрямоване мовлення: *Зоре моя вечірняя, зійди над горою* (Т. Шевченко). Відокремлюють звертання комами або знаком оклику.

Кома	
Звертання	Приклади
непоширене (одно слово)	<i>Спасибі, предки, за духовний спадок</i> (Л. Костенко).
поширене (словосполучення, зворот, прикладка)	<i>Старі дуби, спасибі вам за осінь, за відлітання радості і птиць</i> (Л. Костенко).
з вигуками о, ой	<i>О люба Інно, ніжна Інно, любові усміх квітне раз ще й тлінно</i> (П. Тичина).
Знак оклику	

з окличною інтонацією	<i>Мої друзі літ моїх дитячих, щирі й незлобні диваки! Ви від кривд людських, недобрих мачух, на луги втікали, на річки (М. Рильський).</i>
-----------------------	---

Звертання, як і вставні слова, не бувають членами речення. Займенники **ти** і **ви** звертаннями не бувають, вони виконують роль підмета: **Ви** знаєте, як липа шелестить у місячні весняні ночі? (П. Тичина).

Вставні конструкції (слова, словосполучення та речення) виражають ставлення мовця до сказаного й не несуть нової інформації, а лише певним чином оцінюють або уточнюють основне повідомлення: **Мабуть**, цього року поїдемо не до моря, а в Карпати. Вставні конструкції не є членами речення. На письмі їх відокремлюють комами, а в усному мовленні виокремлюють інтонаційно – відповідними паузами.

Група вставних конструкцій за значенням	Найуживаніші вставні конструкції	Приклад
упевненість чи невпевненість	<i>безумовно, безперечно, без сумніву, справді, певна річ, правду кажучи, щоправда, мабуть, може, певно, очевидно, здається, сподіваюся та ін.</i>	<i>Мистецтво – це, можливо, останнє пристанище свободи (О. Гончар).</i>
емоційна оцінка мовця	<i>а щастя, на диво, на радість, слава Богу, нарешті, на жаль, на сором, як на зло, як на гріх, соромно сказати, чого доброго та ін.</i>	<i>Жахить війни, на щастя, ви не знали (О. Гончар).</i>
джерело інформації	<i>кажуть, як кажуть, мовляв, чую, бачу, по-моєму, на мою думку, на думку ..., за висловом ... та ін</i>	<i>Українські пісні – це, за словами Гоголя, народна історія, яскрава, сповнена барв (М. Безхутрий).</i>
зв'язок між думками, порядок викладу думок	<i>по-перше, по-друге, з одного боку, з іншого боку, крім того, навпаки, отже, значить, наприклад, зрештою та ін</i>	<i>Я сумніваюся, отже, мислю (В. Черняк).</i>
активізація уваги співрозмовників	<i>бачиш, бач, вірите, знаєш, уявляєш, уявіть собі, майте на увазі, зверніть увагу, між нами кажучи, чуєте та ін.</i>	<i>Знаєш, є такі речі, які треба забувати, щоб не псувати собі життя (Г. Пагутяк).</i>
етикетні формули	<i>прошу, перепрошую, будь ласка, добрий день, на добраніч та ін.</i>	<i>Будь ласка, не забувайте про братів наших молодших (З газети)</i>

Не треба відокремлювати члени речення, співзвучні зі вставними словами. Порівняйте: *Не сподівайся на щастя, перебуваючи в рабстві. На щастя, ми маємо вибір.*

Слова, що завжди є вставними	Слова, що ніколи не бувають вставними
<i>отже, мабуть, по-перше, по-друге, щоправда, а втім</i>	<i>адже, навіть, принаймні, усе-таки, неначебто, нібито</i>

Слова *однак* і *проте* на початку речення або частини складного речення є протиставними сполучниками, а не вставними конструкціями. Порівняйте: *Почався дощ. Проте я маю надію, що він швидко мине. Дощ, однак, не збирався вицухати.*

Сполучник **а** (рідше **але**) може належати до складу вставної конструкції, якщо нерозривно з нею зв'язаний: *І вернеться наша воля, а може, ще й слава* (Ю. Федькович). У цьому реченні між сполучником і вставним словом тісний зв'язок: якщо опустити вставне слово, речення перетвориться на набір слів: *І вернеться наша воля, а ще й слава.*

Комою не відокремлюють вставні слова, що стоять на початку або в кінці відокремленого звороту: *Надвечір, мабуть години_о шостій, розпочався дощ. Андрій, очевидно поспішаючи, не повечеряв.*

Однорідні члени речення поєднуються сурядним зв'язком, вони відповідають на однакове питання, стосуються одного члена речення й відіграють однакову синтаксичну роль: *Злітаються різні круки, консультанти й політтехнологи* (Л. Костенко). Тут однорідні підмети стосуються одного слова – присудка злітаються.

V. Опрацювання навчального матеріалу

Вправа 1.

Прочитайте речення й виконайте завдання.

1. Зласкався, доле, над моїм народом, щоб він не дався знівечить себе! 2. Люди! Зупинімось і візьмімо новий старт, бо при таких забігах фініш буде фатальний (Л. Костенко). 3. Ох пісне, чому, як той птах, не летиш? (М. Рильський). 4. Як тебе не любити, Києве мій! (Д. Луценко). 5. Гей ви, далі ясні, безкінечні й сині, як чудесно в світі молодому жить! (В. Сосюра). 6. Ой ти, дівчино, з горіха зерня, чом твоє серденько – колюче терня? (І. Франко). 7. Я сирота з Вільшаної, сирота, бабусю (Т. Шевченко). 8. О трибуно! Скільки дурнів сходило з тебе переможцями (О. Довженко). 9. Мила моя дівчинко! Не будь дуже суворим критиком і не лай нещасного поета за незграбність (В. Симоненко).

А. Визначте в реченнях звертання (усно).

Б. Прокоментуйте розділові знаки.

Вправа 2.

Перепишіть речення й розставте в них розділові знаки.

1. Шуми вітре шуми буйний на ліси на гори... (М. Шашкевич). 2. Радій же серце До останку пий життя людського пінистий напій (М. Рильський). 3. О незвичайна чародійна мово хоч пронеслася молодість громово твій звук у мене в серці не затих (Д. Павличко). 4. Марусино серце пожалій мене візьми моє серце дай мені своє (Нар. тв.). 5. О страднику великий Прометею тобі я заздрю (Леся Українка). 6. І далі ми пішли вже самі товариші генерали хоча ви ніколи не давали нам достатньо зброї не давали боєприпасів необхідних для наступу... (В. Шкляр). 7. Моя маленька дівчинко Якби ти знала як я чекав від тебе хоч якої-

небудь вісточки (В. Симоненко). 8. Прийми мене весно рожева слугою твоєї краси візьміть мене братом дерева візьміть мене в прийми ліси (Олександр Олесь). 9. Слов'яни любі й ви усі народи Борітесь стійте за свої свободи (П. Тичина).

Вправа 3.

Прочитайте речення й виконайте завдання.

1. А може, іще Господь зласкавиться над нами, і нас із ним помилують. 2. Орфей, до речі, також був фракієць. Можливо, так, але, можливо, й гет (Л. Костенко). 3. Очевидно, дуже мало людей керуються розумом – керманичем свого плавання (М. Довгалевський). 4. Страшно, коли така людина жде чиєїсь помилки, як ворон крові, і, зрештою, сама стає вороном (М. Стельмах). 5. Скворода, як він писав, ціле своє життя піклувався про духовний хліб (В. Шевчук). 6. Чи не вкажете мені яких творів про методи етнографічні, а власне, про способи записування народних пісень? (Леся Українка). 7. А може, усмішка фортуни – це іронія долі? (Ю. Меліхов).

А. Знайдіть вставні конструкції й визначте, до якої групи за значенням вони належать.

Б. Прокоментуйте розділові знаки.

Вправа 4.

Перепишіть речення й розставте в них розділові знаки.

1. Імовірно кожному людину яка відчуває себе людиною нестримно тягне робити іншим добро... (Е. Андієвська). 2. З роками я зрозумів що немає жодних підстав червоніти з приводу свого сільського походження що навпаки зв'язок із селом моє щастя мій золотий запас (І. Миколайчук). 3. Цікаво що в античній Греції як пише про це професор В. Щербаківський вінок відігравав ту ж саму роль захисника від усього злого як і в Україні (О. Воропай). 4. А може сад дримає в мені в моїй просвітленій душі (Ю. Сердюк). 5. У небі веселка. А може то стрічка з вінка нареченої літу дарована? (Л. Семко). 6. Життя мабуть це завжди Колізей (Л. Костенко). 7. Можливо прощення це і є правдива помста бо найглибше потрясає душу (Г. Пагутяк).

VI. Рефлексія

VII. Домашнє завдання

Шановні студенти, прошу Вас додатися до мого акаунту

marypopazova@gmail.com на платформу <https://classroom.google.com>

Код курсу: угу65ур

УВАГА!!!

ФОТО КОНСПЕКТІВ ЗАВАНТАЖУВАТИ У CLASSROOM